

ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ
από τους
ΑΘΩ ΔΗΜΟΥΛΑ,
ΓΙΩΡΓΟ ΡΟΜΠΟΛΑ,
ΠΑΝΤΕΛΗ ΤΣΟΜΠΑΝΗ,
ΓΙΩΡΓΟ ΨΩΜΙΑΔΗ

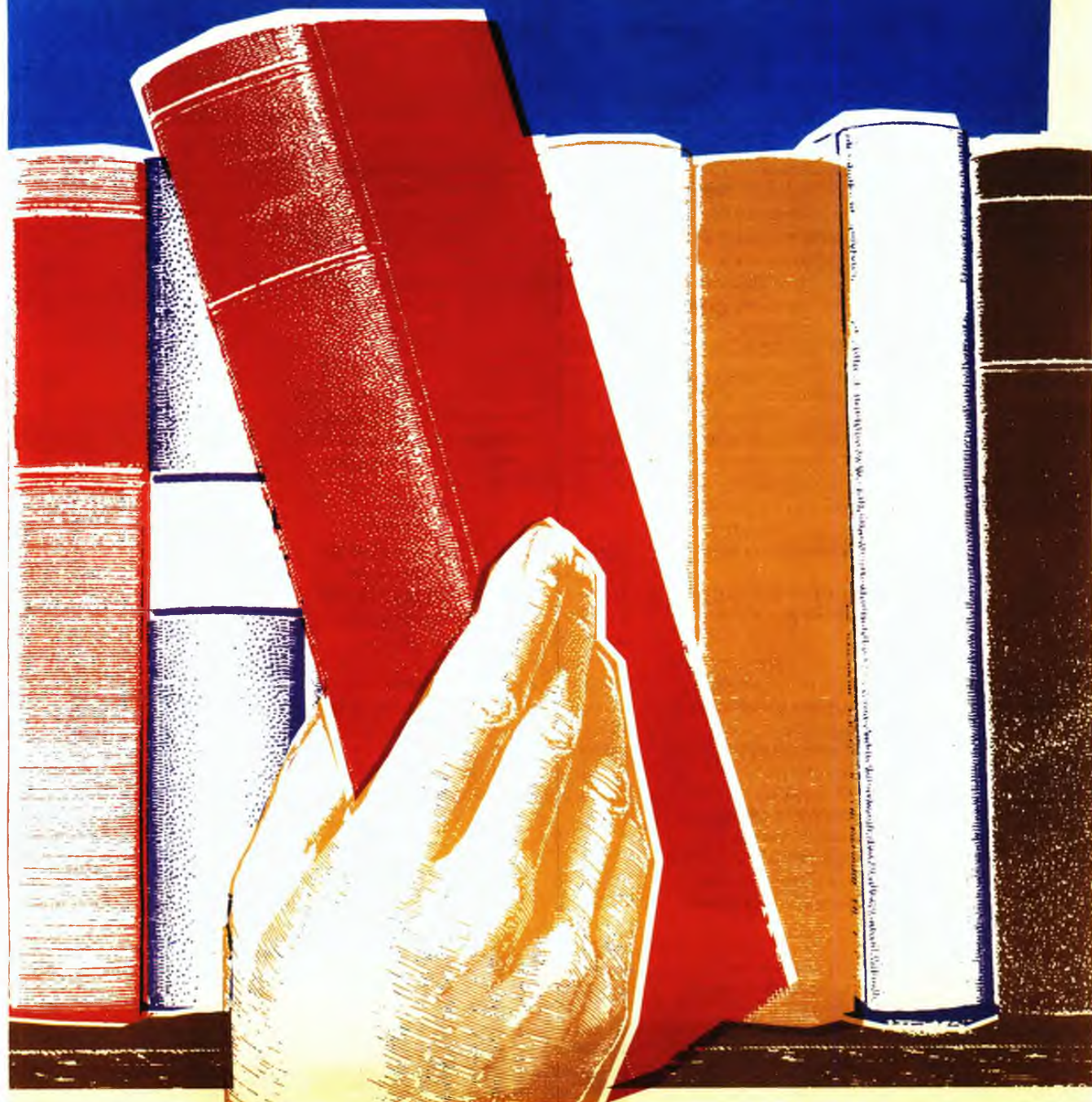
σκέφτομαι

ΔΙΑΒΑΣΜΑ

Ζητήσαμε από δέκα Έλληνες συγγραφείς να μας μιλήσουν για τα βιβλία τους, για τα βιβλία των άλλων, την ελληνική λογοτεχνία αλλά και τις αναγνωστικές τους συνήθειες.

και γράφω

© CSA IMAGES/GETTY IMAGES/IDEAL IMAGE

ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ

ΔΙΑΒΑΣΜΑ

Το τελευταίο σας βιβλίο διαδραματίζεται σε μεγάλο βαθμό στις χώρες του ευρωπαϊκού Βορρά. Γιατί κάνατε αυτή την επιλογή;

Είναι το δέκατο ένατο βιβλίο μου και το δωδέκατο μυθιστόρημα ύστερα από επτά χρόνια. Γράφτηκε σε δύο ξεχωριστές χρονιές, το 2018 και το 2023, φιλοξενούμενος στο Baltic Center for Writers and Translators, στο νησί Γκότλαντ της Σουηδίας. Είναι το πρώτο μου βιβλίο που γράφεται μακριά από το σπίτι μου στη Νέα Σμύρνη, και αυτό πιστεύω με βοήθησε να γράψω πιο ανοιχτά και απελευθερωμένα. Η ιστορία διαδραματίζεται κυρίως στη Φινλανδία, στη Σουηδία, στο Ιράκ και στην Ελλάδα. Θα έλεγα ότι είναι το πιο «νεανικό» μου μυθιστόρημα, αφού οι περισσότεροι χαρακτήρες είναι κάτω των τριάντα ετών.

Μυθιστόρημα περιπλάνησης ή μια ρομαντική ιστορία με πολιτικές προεκτάσεις;

Το Ελσίνκι είναι μια ιστορία αγάπης και φιλίας ανάμεσα σε έναν Έλληνα και έναν Κούρδο, που διαπερνά σύνορα, χώρες και ηπείρους. Είναι επίσης η ιστορία μιας προσφυγικής οικογένειας που προσπαθεί να σταθεί στα πόδια της σε μια καινούργια πατρίδα. Ταυτόχρονα, καταγράφει πολλά κοινωνικά και σημαντικά γεγονότα που συνέβησαν στην Ευρώπη και στη Μέση Ανατολή και επηρέασαν τις σχέσεις των πρώων. Στο βιβλίο αυτό αφιέρωσα πολύ χρόνο και κόπο και ελπίζω να βρει με τον καιρό το αναγνωστικό του κοινό.

Τι σας αρέσει ή και τι δεν σας αρέσει από τη σημερινή ελληνική λογοτεχνία;

Μου αρέσει το άνοιγμα που γίνεται σε διαφορετικά λογοτεχνικά είδη, αλλά θα περίμενα περισσότερη τόλμη τόσο στα θέματα όσο και στη γραφή.

Πείτε μας ένα καινούργιο βιβλίο και ένα παλιό που διαβάσατε φέτος.

Μόλις έφτασε στα χέρια μου το τελευταίο μυθιστόρημα της Αμερικανίδας Λόρι Μουρ, *I Am Homeless If This Is Not My Home*. Τη διαβάζω από παλιά, το προηγούμενο βιβλίο της, *Η πόρτα στη σκάλα* (εκδ. Πόλις), δεν έτυχε της δέουσας προσοχής. Όσο για τα παλαιότερα; Αρχισα ξανά την τριλογία του Στρατή Τσίρκα *Ακυβέρνητες πολιτείες* (εκδ. Κέδρος) στην πρόσφατη επιμελημένη έκδοσή. Ο Τσίρκας είναι ο σπουδαιότερος Έλληνας πεζογράφος, μοντέρνος, πολυπολιτισμικός, πολιτικός, και κάθε καινούργια ανάγνωση ενισχύει την άποψη αυτή.

Πώς, πότε και πότε διαβάζετε;

Προτιμώ τα βιβλία στο χέρι και από ανάγκη διαβάζω στο Kindle, που το έχω στο κινητό και στον υπολογιστή. Κατεβάζω τα δωρεάν αποσπάσματα όταν θέλω να ενημερωθώ αμέσως για μια νέα έκδοση και, αν με ενδιαφέρει, την αποκτώ με ένα κλικ. Τα δοκίμια όμως τα προτιμώ ηλεκτρονικά. Διαβάζω αρκετές φορές την ημέρα, σε μικρές δόσεις και διαφορετικά βιβλία, όπως διάβαζα φοιτητής. Τα βράδια προτιμώ να βλέπω ταινίες, ενώ κουβαλάω πάντα ένα βιβλίο στην τσάντα μου για κάθε ενδεχόμενο.

👉 Το μυθιστόρημα *Ελσίνκι* του Θεόδωρου Γρηγοριάδη κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Πατάκη.

👉 Το μυθιστόρημα *Δικά μας παιδιά* της Σοφίας Νικολαΐδου κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Μεταίχμιο.

👉 Το μυθιστόρημα *Κυμύλη ή Στη νήσο των δυνατοτήτων* του Αγη Πετάλα κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Εστία.

Με το τελευταίο σας μυθιστόρημα μιλήκατε στα δωμάτια των εφήβων. Τι θέλατε να απεικονίσετε;

Τα *Δικά μας παιδιά* είναι ένα μυθιστόρημα που αφορά δύο γενιές, τη γενιά των παιδιών μας, που μεγαλώνουν κλεισμένα στα δωμάτια τους, και τη δική μας γενιά, που πιστέψαμε πως θα γίνουμε καλύτεροι από τους γονείς μας. Ένα βιβλίο που προσπαθεί να αποτυπώσει το ωμό νεύρο μιας κοινωνίας που πάλλεται (στα γήπεδα, στα πάρκα, στους δρόμους, στα προαύλια των σχολείων, στα σπίτια την ώρα που κλείνει η πόρτα, στους χώρους δουλειάς). Μια αφήγηση για το σήμερα, το φλογοβόλο τώρα, αλλά και για την εποχή που έφτιαξε αυτό που είμαστε σήμερα, τότε που βρισκόμασταν εμείς στην ηλικία αυτών των παιδιών, αλλά και αργότερα, τότε που όλα τα ενδεχόμενα ήταν ακόμη ανοιχτά. Μια ιστορία για ένα ραπ συγκρότημα, για τα όνειρα που παίρνουν εκδίκηση, για τα παιδιά που έσωσε η μουσική.

Ποια ήταν η αφορμή και ο λόγος για να δώσετε φωνή σε ήρωες νεανικών ηλικιών;

Με ενδιαφέρουν η φωνή και το βλέμμα τους. Ιδίως όταν αντικρίζονται με τη φωνή και το βλέμμα της δικής μου γενιάς.

Τι σας αρέσει ή και τι δεν σας αρέσει από τη σημερινή ελληνική λογοτεχνία;

Μου αρέσουν η ποικιλία και η πολυφωνία της, η δύναμη και το νεύρο της. Λογοτεχνία στη μητρική μου γλώσσα: την απολαμβάνω βαθιά ως αναγνώστρια – και για την επίγευση των λέξεων. Δεν μου αρέσει που βλέπω να την υποτιμούν λέγοντας «α, εγώ δεν διαβάζω ελληνική λογοτεχνία».

Πείτε μας ένα καινούργιο βιβλίο και ένα παλιό που διαβάσατε φέτος.

Τα τρία φώτα της Κλερ Κίγκαν (εκδ. Μεταίχμιο), που λέει τόσο πολλά μέσα σε τόσο λίγες λέξεις. Και ξαναδιάβασα Νίκο Μπακόλα, την *Ατελείωτη γραφή του αίματος* (εκδ. Κέδρος). Είναι μεγάλος παραμυθάς και η αφήγησή του διατηρεί τη μαγεία της τόσα χρόνια μετά.

Πώς, πού και πότε διαβάζετε;

Διαβάζω έντυπα βιβλία (μου αρέσει να σημειώνω με το μολύβι), ξαπλώνω συνήθως στον καναπέ ή σε μικρά καφέ (δεν με ενοχλεί ο θόρυβος), προτιμώ να διαβάζω με φυσικό φως, χωρίς να αποκλείω τη νύχτα που συχαίει το σπίτι και ο χρόνος διαστελλεται.

**Σοφία Νικολαΐδου
ΤΟ ΦΛΟΓΟΒΟΛΟ
ΤΩΡΑ**

**Άγης Πετάλας
ΟΥΤΟΠΙΚΑ
ΣΥΜΒΟΛΑ**

Τι θελήσατε να περιγράψετε στο τελευταίο σας βιβλίο;

Ο μυθοπλαστικός πυρήνας περιστρέφεται γύρω από ένα (ανύπαρκτο) ελληνικό νησί, με το (επινοημένο) όνομα «Κυμύλη». Το νησί αυτό εμφανίζεται στο βιβλίο να λειτουργήσει ως ουτοπικό σύμβολο σε διάφορες ιστορικές περιόδους κατά τις οποίες άνησε κάποιου είδους πολιτική και κοινωνική ριζοσπαστική σκέψη. Προσπάθησα να ψηλαφήσω τις ιστορικές περιπέτειες της ουτοπικής σκέψης και προσδοκίας και, παράλληλα, να προσεγγίσω το ζήτημα της έλλειψης μιας τέτοιας (κατά τη γνώμη μου, λυτρωτικής) προσδοκίας στην εποχή μας.

Σε ποιο φανταστικό νησί της λογοτεχνίας θα κατοικούσατε και γιατί;

Η ερώτησή σας συμπίπτει με την κυκλοφορία του βιβλίου μου, το οποίο, όπως ανέφερα, περιστρέφεται ακριβώς γύρω ένα φανταστικό-λογοτεχνικό νησί. Δεν θα ήθελα, όμως, ούτε θα άντεχα να «κατοικήσω» άλλο σε αυτό. Οπότε θα αναφέρω το *Νησί των σκλάβων* (Κάπα Εκδοτική) του Μαριβό. Σε μια νησιωτική ουτοπική δημοκρατία συγκροτημένη από πρώην σκλάβους, οι τελευταίοι υποβάλλουν σε άκακες δοκιμασίες τα «αφεντικά» που τυχαίνει να ναυαγήσουν εκεί. Παιχνίδι εναλλαγής ρόλων ανάμεσα σε εξουσιαστές και εξουσιαζόμενους, κωμωδία, ελαφρότητα, αρλεκίνικος έρωτας και ένα χαριτωμένα αφελές, «καλό» τέλος. Ό,τι πρέπει για να στήσει κάποιος ένα εξοχικό καταφύγιο εκείδ.

Τι σας αρέσει ή και τι δεν σας αρέσει από τη σημερινή ελληνική λογοτεχνία;

Δεν νομίζω πως υπάρχουν ενιαία χαρακτηριστικά που να προσδιορίζουν τη «σημερινή ελληνική λογοτεχνία», ούτως ώστε να μπορεί κάποιος να εκφράσει αρέσκεια ή απαρέσκεια ως προς κάποιο τέτοιο γενικό χαρακτηριστικό. Η σημερινή ελληνική λογοτεχνία είναι –όπως όλες οι «εθνικές» λογοτεχνίες– πολύμορφη και πολυδιάστατη. Μου φαίνεται πιο δόκιμο να εκφράζει κάποιος άποψη για το τι του άρεσε και τι όχι σε ένα συγκεκριμένο βιβλίο.

Πείτε μας ένα καινούργιο βιβλίο και ένα παλιό που διαβάσατε φέτος.

Από τα καινούργια βιβλία ξεχωρίζω το, απολαυστικό και καιρίο από κάθε άποψη, βιβλίο του Μάικ Μαλαφέκα *Deepfake* (εκδ. Αντίποδες). Από παλαιότερα βιβλία, το *Ράινσπεργκ – Ανάκτορο Γκριπσχολμ* (εκδ. Καστανιώτη) του σπουδαίου, αλλά μάλλον ελάχιστα γνωστού στην Ελλάδα, Γερμανού συγγραφέα Κουρτ Τουχόλσκι.

Πώς, πού και πότε διαβάζετε;

Έντυπα βιβλία, στο σπίτι ή στο τρένο, μέρα ή νύχτα (εξαρτάται από τις αποτυχίες, τον διαθέσιμο χρόνο ή τη διάθεση).

ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ

ΔΙΑΒΑΣΜΑ

Το νέο σας βιβλίο στηρίζεται πάνω σε ένα αίνιγμα. Πώς προέκυψε αυτό;

Γεννήθηκε κάποια στιγμή που αναρωτήθηκα πώς ορίζεται η ταυτότητα ενός ανθρώπου. Αυτή η σκέψη γέννησε την ιδέα για μια ιστορία με δύο «εναλλάξιμες» γυναίκες. Έγραφα την πρώτη σκηνή, εκεί που στο οικογενειακό τραπέζι η Μαργαρίτα λέει: «Τ' όνομά μου δεν είναι Μαργαρίτα. Δεν είμαι η μητέρα σας». Και με πολλές πολλές μικρές λεπτομέρειες, και με ένα κινηματογραφικό μοντάζ, φτιάχτηκε ένα αφήγημα «αγωνίας», θα λέγαμε, με «νουάρ» φωτοσκιάσεις, που χωρούσε πολλά: την παραδοσιακή θέση μιας γυναίκας στην οικογένεια, τη θέση των οικονομικών μεταναστών από την Αλβανία τη δεκαετία του '90, τη μικροαστική Αθήνα πριν από την οικονομική κρίση, την ενδοοικογενειακή βία που δεν χρειάζεται να 'ναι σωματική, αλλά μπορεί κάλλιστα να είναι ψυχολογική μόνο.

Από το *Μέρο νερό* (εκδ. Κίχλη) έως τη *Μαργαρίτα Ιορδανίδη*, πόσο διαφορετικές προκλήσεις συναντήσατε στη συγγραφή των βιβλίων;

Η «πρόκληση» είναι η ίδια πάντα: να βγει η ιστορία και να νιώθω πως βγήκε καλά. Ή κάτι θα βγει γρήγορα, «εν θερμώ», ή ειδήλλως το αφήνω στην άκρη.

👉 Το μυθιστόρημα *Μαργαρίτα Ιορδανίδη* του Μιχάλη Μακρόπουλου κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Κίχλη.

Τι σας αρέσει ή και τι δεν σας αρέσει από τη σημερινή ελληνική λογοτεχνία;

Πώς μπορώ να ξέρω; Δεν έχω την ελάχιστη εποπτεία και διαβάζω ανάλογα με τις ορέξεις μου.

Πείτε μας ένα καινούργιο και ένα παλιό βιβλίο που διαβάσατε φέτος.

Διάβασα το *Εκατό χρόνια μοναξιά* (εκδόσεις Ψυχογιός) του Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες, που δεν το είχα διαβάσει έως τώρα! Κι αξεχώριστα νέα ελληνική ποίηση και πεζογραφία μες στο τελευταίο δίμηνο: *Γνωρίζω αυτές που πλέκουν στη μέση της θάλασσας* (εκδ. Θράκα) της Τριάς Έπσιλον, *Εμείς & ο κόσμος* (εκδ. Θράκα) της Τώνιας Τζιρίτα-Ζαχαράτου, *Μετείκασμα* (εκδ. Θράκα) του Σωκράτη Καμπουρόπουλου, *Ο Χριστός παρακαλάει το σώμα του να κατέβει απ' τον σταυρό* (εκδ. Περισπωμένη) του Γιάννη Πάσχου, *Η τελευταία αρκούδα του δάσους* (εκδ. Κίχλη) του Άκη Παπαντώνη, *Έλα να παίζουμε!* (εκδ. Το Ροδακίό) του Δημήτρη Χριστόπουλου.

Πώς, πού και πότε διαβάζετε;

Οποσδήποτε έντυπο, και διαβάζω στο σπίτι, στο λεωφορείο όταν ταξιδεύω Λευκάδα-Αθήνα και τανάπαλιν, στον δρόμο βαδίζοντας, αφού έχω κατέβει για ένα μπάνιο στη θάλασσα κοντά στο σπίτι μας. Τη νύχτα λίγο, μες στη μέρα διάσπαρτα.

Μιχάλης Μακρόπουλος
ΑΙΝΙΓΜΑΤΙΚΕΣ
ΤΑΥΤΟΤΗΤΕΣ

Επανέρχστε μετά από καιρό με ένα πολυσέλιδο μυθιστόρημα. Τι να περιμένει το αναγνωστικό κοινό από αυτό;

Η αναζήτηση της προσωπικής και αυθεντικής φωνής στην τέχνη βρίσκεται στο επίκεντρο του μυθιστορήματος. Το κορίτσι, όπως ονομάζεται η ηρωίδα στο βιβλίο, μια ανερχόμενη Ελληνίδα σολίστ του βιολιού, αναζητεί τη φωνή της μέσα στη μουσική αλλά και την ταυτότητά της ως γυναίκα καλλιτέχνη. Αμφισβητεί τους κανόνες της αγοράς, παλεύει με τα όριά της, έρχεται αντιμέτωπη με ανοιχτές πληγές και αναπάντητα ερωτήματα. Κι όταν στην πιο κρίσιμη καμπή της καριέρας της λαμβάνει ένα αινιγματικό μήνυμα που ανατρέπει τις βεβαιότητές της, η εμμονική σύνδεσή της με ένα βιολί ιδιαίτερης αξίας θα έχει απρόβλεπτες και αναπάντεχες συνέπειες. Πιο συγκεκριμένα, αντιγράφω από το βιβλίο: «Για κείνον, είναι ένα βιολί. Για κείνη, μια φιάλη οξυγόνου στον βυθό της θάλασσας. Για κείνον, είναι ένα παιχνίδι που μπορεί να σ' το προσφέρει ή να το πάρει πίσω. Για κείνη, ένα απασφαλισμένο περιστροφή με μια σφαίρα στη θαλάμη. Για κείνον, είναι ένα Francesco Rugeri του 1669, από την Κρεμόνα. Για κείνη, η φωνή της».

Πόσο καιρό κάνατε για να γράψετε το νέο σας βιβλίο και τι δυσκολίες αντιμετώπισατε;

Περίπου τέσσερα χρόνια. Έπρεπε να βυθιστώ σ' έναν κόσμο για τον οποίο δεν γνώριζα απολύτως τίποτα –αυτόν της σκληρά ανταγωνιστικής διεθνούς σκηνής της κλασικής μουσικής– και να τον ψάξω μεθοδικά, ώστε να κατανοήσω την ηρωίδα μου, να μπω στον ψυχισμό της. Δεν είναι όμως ένα μυθιστόρημα για τη μουσική, αλλά με αφορμή τη μουσική, στο οποίο θέλησα να διερευνήσω την άνευ όρων αφοσίωση στην τέχνη και τις αγωνίες της καλλιτεχνικής δημιουργίας.

Τι σας αρέσει ή και τι δεν σας αρέσει από τη σημερινή ελληνική λογοτεχνία;

Είτε είναι ελληνικό είτε ξένο το μυθιστόρημα, ως αναγνώστρια γυρεύω μια ιστορία που να με αφορά, με ενδιαφέρουσα πλοκή και γραμμένη σε μια αφηγηματική γλώσσα που να με αγγίζει, με εκφραστική δύναμη. Θέλω να μην μπορώ να βγάλω τους ήρωες από το μυαλό μου για καιρό αφότου τελειώσω την ανάγνωση.

Πείτε μας ένα καινούργιο και ένα παλιό βιβλίο που διαβάσατε φέτος.

Η μοναχοκόρη (εκδ. Ίκαρος) της Γκουανταλούπε Νέτελ και *Η θάλασσα* (εκδ. Καστανιώτη) του Τζων Μπάνβιλ.

Πώς, πού και πότε διαβάζετε;

Δεν μου κάνει καμία διαφορά αν θα είναι σε χαρτί ή ηλεκτρονικό. Όταν διαβάζω για έρευνα, θέλω να είμαι στο γραφείο μου, με τον υπολογιστή μου ανοιχτό για να κρατώ σημειώσεις. Τα υπόλοιπα διαβάσματά μου, οπουδήποτε και οποιαδήποτε ώρα, πάντοτε θα χωρέσουν στην καθημερινότητά μου.

 Το μυθιστόρημα *Η φωνή στα χέρια* της Ντορίνας Παπαλιού κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Ίκαρος.

ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ

ΔΙΑΒΑΣΜΑ

Το βιβλίο σας, Χωλ, χαρακτηρίζεται ως «ιδιότυπο θρίλερ δωματίου». Τι πρέπει να ξέρουμε γι' αυτό;

Είναι ένα βιβλίο που θα μπορούσε να προκαλέσει φάσμα αντιδράσεων, από ένταση και ανησυχία μέχρι γέλιο, αμυχανία, τρόμο. Πρωταγωνιστεί ένα διαμέρισμα που τρώγεται με τους τοίχους του. Καταγγέλλει την κατάρνηση του χωλ. Υπερασπίζεται την ανάγκη να κρύβεται κανείς σ' έναν προθάλαμο και για λίγο εκεί μέσα να πεθαίνει, ώστε να μπορεί έπειτα να προχωρά και να αντέχει να ζει στον κυρίως χώρο. Αποδεικνύεται όμως ότι και το ίδιο το σπίτι είναι αμφίθυμο, αμφισβητεί και αντιστρέφει στην πορεία τις απόψεις του.

Τι χάνει όποιος μένει σε ένα σπίτι χωρίς χωλ;

Μπορεί και τίποτε απολύτως. Μπορεί να είναι όλα στο μυαλό του σπιτιού.

Τι σας αρέσει ή και τι δεν σας αρέσει από τη σημερινή ελληνική λογοτεχνία;

Δεν προλαβαίνω την εγγύρια λογοτεχνική παραγωγή. Ίσως βιάζεται να μιλήσει γι' αυτό που ρέει, που δεν στερεοποιήθηκε ακόμη (και η ίδια έχω υποκύψει σε αυτό). «Τρέχεις να φτάσεις γρηγορότερα απ' ό,τι σε περιμένουν», φωνάζουν μ' έναν κόμπο οι πετροκόποι στη γυναίκα του πρωτομάστορα. Ίσως πάλι να φταιώ εγώ που είμαι αργή και απολογιστική.

Πείτε μας ένα καινούργιο βιβλίο και ένα παλιό που διαβάσατε φέτος.

Η διασκευή του εαυτού μου στις 06.30 (εκδ. Ίκαρος), του Θάνου Σταθόπουλου, με απασχόλησε όλο το πρώτο μισό της φετινής χρονιάς. Συγκεντρωτικός τόμος, σαν αναδρομική εικαστική έκθεση. «Είμαι ένα ίδρυμα και το σπίτι είναι ο μοναδικός τρόφιμος», σημειώνει ο Σταθόπουλος αντιστρέφοντας φράση του Αλμοδόβαρ. Από

παιλιότερα, διάβασα τον Φόβο κατάρρευσης (εκδ. Άγρα) του Ντ. Γ. Ουίνικोट. Στο επιθανάτιο κείμενό του ο Ουίνικोट διατείνεται ότι ο φόβος κατάρρευσης είναι φόβος της πρωταρχικής αγωνίας η οποία προκάλεσε την αμυντική οργάνωση που ο ασθενής εκδηλώνει τώρα σαν νοσηρό σύνδρομο. Ο φόβος κατάρρευσης δηλαδή είναι φόβος για μια κατάρρευση που έχει ήδη συντελεστεί.

Πώς, πού και πότε διαβάζετε;

Φυσικό αντίτυπο· αν δεν σημειώνω στα περιθώρια, είναι σαν να μη διάβασα. Οι δε υπογραμμίσεις αλλού είναι συνεχείς, αλλού διακεκομμένες, αλλού κατασπαρές. Αλλού βάζω πλαίσιο, αλλού κύκλο, αλλού βέλος. Κατακρεουργώ τα βιβλία. Μελετώ ψυχαναγκαστικά και σχετικά λίγο. Από άποψη ποσότητας, τουλάχιστον, δεν είμαι μανιώδης αναγνώστρια. Μπορώ να μείνω σε μία σελίδα μία εβδομάδα. Προτιμώ την ανάγνωση σε δημόσιους χώρους, να ακούγεται ένας μακρινός βόμβος, ένας αχός. Διαβάζω τις πιο απίθανες στιγμές. Συχνά, μέρες αιχμής που πνίγομαι στο δικόγραφο, τα παρατάω όλα ξαφνικά και διψασμένη διαβάζω τα «δικά μου». Ξέρω πως οι υπόλοιποι δουλεύουν εκείνη την ώρα και αυτό εντείνει την απόλαυση. Μέχρι που συνειδητοποιώ ότι εγώ είμαι που εργάζομαι.

👉 Το Χωλ της Κατερίνας Χανδρινού κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Κείμενα.
👉 Ο δράκος της Πρέσπας: Η μνήμη του πάγου της Ιωάννας Μπουραζοπούλου κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Καστανιώτη.
👉 Η συλλογή διηγημάτων με τίτλο Δεν θυμάμαι να υπήρχε κάποια πόρτα κοντά μας του Φώτη Μανίκα κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Loggia.

© ΧΡΗΣΤΟΣ ΟΥΖΟΥΝΗΣ

Το τελευταίο σας βιβλίο ολοκληρώνει τη «βαλκανική» σας τριλογία. Τι πρέπει να γνωρίζει ένας αναγνώστης γι' αυτήν;

Η τριλογία διαβάζεται σαν περιπέτεια φαντασίας, σαν έργο μυστηρίου ή σαν πολιτική αλληγορία, ανάλογα με το βλέμμα του αναγνώστη. Κάθε τόμος προσφέρει απαντήσεις και λύνει απορίες, αλλά, προκειμένου να γίνει συναρπαστική η αφήγηση, αποφεύγει το αυτονόητο, υπερβαίνει το εφικτό, αποτολμά το απίθανο.

Τι σας αρέσει ή και τι δεν σας αρέσει από τη σημερινή ελληνική λογοτεχνία;

Μου αρέσει η ποικιλία της, βρίσκεις βιβλία για κάθε γούστο και συνιστώ ανεπιφύλακτα την εξερεύνησή της. Φυσικά, δεν μου αρέσουν όλα, αλλά μπορούμε να δοκιμάσουμε, να συγκρίνουμε, να φτάσουμε στο έργο που μας ταιριάζει. Οι Έλληνες λογοτέχνες τολμούν να πειραματιστούν, να αναμετρηθούν με καινούργιες φόρμες, να αναμειξουν λογοτεχνικά είδη, να παρουσιάσουν απρόσμενες θεματικές. Οι Έλληνες αναγνώστες επίσης – ακόμη και τα πιο απαιτητικά ή παράδοξα βιβλία δεν θα μείνουν χωρίς κοινό. Το μόνο που μας λείπει είναι μια εμπνευσμένη κεντρική πολιτική που θα στηρίζε με δυναμισμό τα έργα μας στη διεθνή αγορά, ώστε να αυξηθεί η αυτοπεποίθησή μας και η πίστη μας. Η πίστη θα γεννήσει το θαύμα.

Πείτε μας ένα καινούργιο και ένα παλιό βιβλίο που διαβάσατε φέτος.

Μικρές κόκκινες γυναίκες της Μάρτα Σανς, σε μετάφραση Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, εκδόσεις Carnivora. Διαβάστηκε στην πολυθρόνα ανάγνωσης. Δυνατό βιβλίο για το αποτύπωμα του Ισπανικού Εμφυλίου στη σημερινή εποχή, που εύχομαι να μην αποδειχθεί προφητικό. *Δον Κιχότε ντε λα Μάντσα*, το κλασικό αριστούργημα του Μιγκέλ ντε Θερβάντες, εκδόσεις Εστία (2009), στη νέα μετάφραση της Μελίνας Παναγιωτίδου, η οποία και το διαβάζει εξαιρετικά. Το άκουσα ως audio book, αλυσμόνητο.

Πώς, πού και πότε διαβάζετε;

Ανάλογα με το βιβλίο. Ακούω audio books στο καθημερινό περπάτημα άσκησης ή όταν κάνω δουλειές του σπιτιού, κυρίως κλασικά έργα ή αγαπημένα που θέλω να ξαναθυμηθώ ή ιστορικά ή αστυνομικά. Μυθιστορήματα που διαβάζω για πρώτη φορά και απαιτούν συγκέντρωση, τα προτιμώ σε μορφή τυπωμένου βιβλίου και τα απολαμβάνω στην πολυθρόνα ανάγνωσης. Δεν υπάρχει συγκεκριμένη ώρα της ημέρας, το διάβασμα είναι η ανταμοιβή μου στα διαλείμματα που επιτρέπει η εργασία.

Ιωάννα Μπουραζοπούλου
ΦΑΝΤΑΣΙΑ
ΩΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΑΛΛΗΓΟΡΙΑ

Φώτης Μανίκας
ΑΥΤΟ ΠΟΥ
ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ
ΤΩΡΑ

Στα 18 διηγήματα της συλλογής *Δεν θυμάμαι να υπήρχε κάποια πόρτα κοντά μου*, συναντάμε ανθρώπους της διπλανής πόρτας. Υπάρχει λόγος γι' αυτό;

Το βιβλίο βγήκε με μια ανάσα. Συνειρμικά, με ταχύτητες που δεν τις περίμενα. Ξεκινώντας, είπα στον εαυτό μου: «Θα γράφεις γι' αυτό που συμβαίνει τώρα». Μετά από αυτό ξέφυγα. Δύο καλοκαίρια έγραφα λες και δεν υπήρχε αύριο. Όταν τελείωσε, ένιωσα ότι έχασα άνθρωπο.

Πώς νιώσατε όταν μάθατε ότι κερδίσατε στην κατηγορία «Πρωτοεμφανιζόμενοι στην πεζογραφία» στα βραβεία του περιοδικού *Ο Αναγνώστης* για το 2024;

Δεν ήταν κάτι που το είχα στο μυαλό μου όταν έγραφα το βιβλίο, αλλά το χάρηκα πολύ, γιατί είναι μια σημαντική αναγνώριση της προσπάθειάς μου. Έως εκεί όμως θεωρώ ότι είναι περισσότερο βοηθητικό όταν ως πρωτάρης δεν σε γνωρίζει κανένας. Από εκεί και πέρα, είναι κάτι που το αφήνεις υποχρεωτικά πίσω σου, ώστε να συνεχίσεις να γράφεις. Σ' αυτή τη φάση βρίσκομαι τώρα.

Τι σας αρέσει ή και τι δεν σας αρέσει από τη σημερινή ελληνική λογοτεχνία;

Μου αρέσει η στροφή στο διήγημα, οι νέες φωνές των τελευταίων ετών, η ενέργειά τους, η προσπάθεια να βγάλουν κάτι καινούργιο. Το σέβομαι. Με έχει κουράσει η εμμονή με την ντοπιολαλιά. Επίσης με ενοχλούν η αυτοαναφορικότητα και ο ψευτο-ελιτισμός. Αν έχεις κάτι να πεις, πες το χωρίς όλα αυτά.

Πείτε μας ένα καινούργιο βιβλίο και ένα παλιό που διαβάσατε φέτος.

Αμερικανική αγωγή (εκδ. Δώμα) του Μπεν Λέρνερ και *Ο Λούσις* (εκδ. Νεφέλη) του Νίκου Χουλιαρά.

Πώς, πού και πότε διαβάζετε;

Παντού εκτός από το σπίτι. Με εμπνέουν τα σκαλοπάτια και τα κεφαλόσκαλα. Με τον ίδιο τρόπο γράφω. Μου είναι πολύ σημαντικές οι στιγμές όταν σπκώνω το κεφάλι μου από τις σελίδες και κοιτάζω τον κόσμο να ρέει, ενώ ακόμα το μυαλό μου βρίσκεται στην ιστορία. Είναι μια μορφή υλοποίησης που με σημαδεύει. Σπίτι θα διαβάσω μονάχα το βράδυ προτού κοιμηθώ, κυρίως Ιστορία γιατί με αποφορτίζει.

ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ

Πώς θα περιγράφατε το βιβλίο σας που κυκλοφόρησε πρόσφατα;

Είναι και δεν είναι μυθιστόρημα για τον Εμφύλιο, τα Δεκεμβριανά και το δημοψήφισμα του 2015 (και ταυτόχρονα μυθιστόρημα για τα μυθιστορήματα για τον Εμφύλιο κ.λπ.). Μεταξύ άλλων διερευνά το κατά πόσο συνδέονται πραγματικά αυτά τα γεγονότα ή αν η σύνδεση μαρτυρά τη συλλογική μας αδυναμία να διαχειριστούμε το παρελθόν ως οτιδήποτε πέρα από ανοιχτό τραύμα.

Γιατί το γράψατε στα αγγλικά;

Έχοντας μεγαλώσει σε δίγλωσσο περιβάλλον και έχοντας ζήσει στην Αγγλία για σχεδόν δύο δεκαετίες, τα αγγλικά τα αισθάνομαι κι αυτά περίπου ως μητρική μου γλώσσα. Το μυθιστόρημα γράφτηκε άλλωστε ως διδακτορική διατριβή σε αγγλικό πανεπιστήμιο, οπότε η γλώσσα ήταν εξαρχής δεδομένη. Βέβαια, αν δεν είχε υπάρξει η σχετική υποτροφία, δύσκολα θα υπήρχε και το μυθιστόρημα - πρωτύτερα έκανα δύο δουλειές ταυτόχρονα για να τα βγάλω πέρα.

Τι σας αρέσει ή και τι δεν σας αρέσει από τη σημερινή ελληνική λογοτεχνία;

Παρερμηνεύοντας εσκεμμένα την ερώτηση (ελαφρώς): Μου αρέσει ότι, σε αντίθεση με το στεγνά επαγγελματικό κλίμα «αγοράς» που έχει διαμορφωθεί στον αγγλόφωνο κόσμο των εκδοτών-κολοσσών (που άλλωστε ανήκουν σε πολυεθνικές), στην Ελλάδα υπάρχει ακόμα χώρος για έναν καλώς εννοούμενο donkitchotισμό και ερασιτεχνισμό.

👉 Το μυθιστόρημα Νικήτρια σκόνη του Κώστα Καλτσά κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Ψυχογιός.

Δεν μου αρέσει το ότι, σε αντίθεση με το στεγνά επαγγελματικό κλίμα «αγοράς» κ.λπ., στην Ελλάδα υπάρχει ακόμα χώρος για έναν καλώς εννοούμενο donkitchotισμό και ερασιτεχνισμό.

Πείτε μας ένα καινούργιο και ένα παλιό βιβλίο που διαβάσατε φέτος.

Το *Orbital* της Σαμάνθα Χάρβεϊ, μυθιστόρημα που καλύπτει μία μέρα στη ζωή έξι αστροναυτών του Διεθνούς Διαστημικού Σταθμού, με το μεγαλύτερο μέρος της αφήγησης να αποτελείται από μια εκστατική περιγραφή της Γης ιδωμένης από ψηλά. Θυμίζει, παραδόξως, ταυτόχρονα Βιρτζίνια Γουλφ και Ρίτσαρντ Πάουερς, όντας πέρα για πέρα sui generis. Ξαναδιάβασα ένα από τα πιο αδικώς παραγνωρισμένα, και ομορφότερα, μυθιστορήματα της σύγχρονης ελληνικής λογοτεχνίας, τον *Κωνσταντίνο* (εκδ. Καστανιώτη) του Παναγιώτη Ευαγγελίδη. Σπουδή στην αγάπη και την απώλεια, τρυφερή και σκληρή μαζί (όπως πρέπει), δοσμένη με πρόζα ανεπίληπτη. Υποψιάζομαι πως, αν το ζευγάρι στο κέντρο του δεν λέγονταν Κωστής και Κωνσταντίνος, το βιβλίο θα αντιμετωπιζόταν ως ήδη κλασικό.

Πώς, πού και πότε διαβάζετε;

Έχω ένα e-reader που χρησιμοποιώ σχεδόν αποκλειστικά για τη δουλειά μου (μυθιστορήματα υπό έκδοση, επιστημονικά άρθρα). Όπου είναι εφικτό, προτιμώ το χαρτί. Διαβάζω στο σπίτι, σε καφέ, στο μετρό, σε αίθουσες αναμονής - δεν κυκλοφορώ χωρίς ένα βιβλίο μαζί μου. Λόγω δουλειάς, βέβαια, διαβάζω πια κυρίως τη νύχτα, περιμένοντας τις όποιες διακοπές για να διαβάζω και όλη μέρα.

ΔΙΑΒΑΣΜΑ

**Κώστας Καλτσάς
Η ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ
ΜΑΣ ΑΔΥΝΑΜΙΑ**

Το βιβλίο σας αγγίζει την ευαίσθητη θεματική των ψυχικών διαταραχών μέσα από δύο αφηγήσεις. Εσείς τι χαρακτηρισμό θα του δίνετε; Είναι ένα βιβλίο που ισορροπεί ανάμεσα στον μαγικό ρεαλισμό και στην ωμότητα της ανθρώπινης εμπειρίας. Πρόκειται για δύο παράλληλες ιστορίες, με τους κεντρικούς ήρωες να βιώνουν μια δραματική περιπέτεια, άλλοτε εσωτερική κι άλλοτε πραγματική, και τον έρωτα να αποτελεί τελικά το μοναδικό, λυτρωτικό τους ζητούμενο. Αν λοιπόν έπρεπε να το χαρακτηρίσω, θα έλεγα πως είναι ένα βιβλίο που ίσως έχει αρκετά να πει σε όσους δεν θεωρούν ότι η λογοτεχνία –όπως άλλωστε κι ο έρωτας– είναι μια υπόθεση που αφορά μόνο τη διασκέδασή τους.

Πόσο καιρό σας πήρε να γράψετε το βιβλίο και ποιο κομμάτι αποτέλεσε τη μεγαλύτερη πρόκληση για εσάς; Μου πήρε δύομισι χρόνια, γιατί, όσο απολαυστική κι αν είναι η γραφή, δεν παύει να είναι μια επίπονη κι ανασφαλής διαδικασία. Πρόκληση ήταν κατ' αρχάς η απόδοση του κεντρικού ήρωα, ο οποίος αντιμετωπίζει μια ψυχική διαταραχή, να είναι όσο το δυνατόν επιστημονικά τεκμηριωμένη και ταυτόχρονα δοσμένη με σεβασμό και ευαισθησία. Ακόμη μεγαλύτερη πρόκληση όμως ήταν η παράλληλη αφήγηση, κάτι που μπορεί εύκολα να επηρεάσει τη ροή και την εξέλιξη. Έτσι όμως δεν συμβαίνει και στην πραγματική ζωή; Όλα εξελίσσονται παράλληλα, εν τω μεταξύ, την πιο ακατάλληλη στιγμή, όπως συνηθίζουμε να λέμε. Κι όσο δύσκολο κι αν είναι αυτό, με κάποιον μαγικό τρόπο τα πιο όμορφα πράγματα δεν αργούν ποτέ όταν έρχονται.

Τι σας αρέσει ή και τι δεν σας αρέσει από τη σημερινή ελληνική λογοτεχνία; Μου αρέσει που έχει πολλές και διαφορετικές φωνές, τολμηρές και έξυπνες ιδέες, προσεγμένες εκδόσεις. Δεν μου αρέσει που ταυτόχρονα έχει και πάρα πολλές φωνές χωρίς κάτι ουσιαστικό να πουν, κακές εκδόσεις και σε κάποιες περιπτώσεις αδικαιολόγητη προβολή.

Πείτε μας ένα καινούργιο και ένα παλιό βιβλίο που διαβάσατε φέτος. Διάβασα το *Καθεδρικοί* (εκδ. Carnivora) της Κλαούντια Πινιέρο, ένα καλογραμμένο, πολυφωνικό νουάρ που κυκλοφόρησε τον Φεβρουάριο, και από παλιά, τα *Πορφυρά πανιά* (εκδ. Κίχλη) του Αλεξάντερ Γκριν, το οποίο φυσικά και λάτρεψα.

Πώς, πού και πότε διαβάζετε; Θεωρώ πως τα βιβλία σε έντυπη μορφή, εκτός από αντικείμενα τέχνης, είναι και ζωντανοί οργανισμοί. Κρατώντας τα αναδεικνύουμε κατά κάποιον τρόπο την υπόστασή τους, αλλά και λίγη από τη δική μας. Προσωπικά μου αρέσει να κρύβω τα δάχτυλά μου στις σελίδες ενός βιβλίου, να χαϊδεύω τη ράχη και το οπισθόφυλλό του και φυσικά να ξέρω ότι βρίσκεται κάπου που θα έχουμε συχνή οπτική επαφή. Για το πού και πότε διαβάζω, συνήθως εξαρτάται από το ίδιο το βιβλίο. Τα καλά βιβλία πάντα βρίσκουν χρόνο και τόπο.

👉 Το μυθιστόρημα Σε περίπτωση ανησυχίας που υπογράφει ο Μάνος Γεωργούδιος κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Σμίλη.